

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАГІСТРІВ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ:
КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІДPROFESSIONAL TRAINING OF MASTERS IN THE HUMANITIES:
A COMPETENCY APPROACH

Стаття висвітлює специфіку професійної підготовки магістрів гуманітарних спеціальностей у координатах компетентнісного підходу. Мета статті полягала у специфікації компетентнісного підходу як оптимальної наукової платформи для професійного становлення магістра гуманітарного профілю. Дослідження здійснено з використанням таких наукових методів: аналіз та систематизація, генералізація та порівняння наукової інформації з різних джерел (довідково-нормативних, дисертаційно-монографічних, психолого-педагогічних, методично-емпіричних); контент-аналіз програм підготовки магістрів у закладах вищої освіти; концептуалізація наукових положень компетентнісного підходу в контексті підготовки магістрів гуманітарного профілю. Встановлено, що професійна компетентність студента – це дидактично-перманентна динамічна комбінація знань, професійно-орієнтованих умінь і конструктивних навичок, нелінійних професійних способів мислення, світоглядних цінностей, усталених моральних орієнтирів людини. Доведено, що професійна компетентність магістра віддзеркалює здатність особи успішно здійснювати метапрофесійну діяльність у проєкції індивідуально-особистісного розвитку і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти, що враховує вимоги до освіти європейського рівня. Визначено детермінанти успішного розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів гуманітарного профілю: цільове акцентування професійної підготовки (увираження гуманітарних контекстів у змістових лініях фахових дисциплін) майбутніх магістрів гуманітарного профілю на концептуалізації аксіосфери особистості (професійно-проєктувальна компетентність магістра-гуманітарія); екстраполяція у професійну підготовку елементів практичного досвіду гуманітаризації професійної діяльності та уяскравлення дослідницького контенту (професійно-дослідна компетентність магістра-гуманітарія); увираження акмеологічного контексту професійного становлення магістрів гуманітарного профілю як суб'єктів професійної науково-дослідницької діяльності (професійно-акмеологічна компетентність магістра-гуманітарія).

Ключові слова: магістри, гуманітарні спеціальності, професійний розвиток, компетентнісний підхід, детермінанти.

The paper deals with the issue of Master's degree students training in terms of a competence-based approach. The aim of the research is to specify the competence-based approach as an optimal scientific platform for these students' professional development. The following research methods have been used in the study: analysis and systematization, generalization and comparison of scientific data; content analysis of Master's degree students curricula; conceptualization of scientific provisions of the competence-based approach in the context of Master's degree students training. The specifics of the professional activity of the teacher of humanitarian specialties has been characterized taking into account the peculiar features of humanitarian education and the peculiarities of teaching humanitarian disciplines. It has been determined that humanitarian disciplines differ from the others by the fact that their knowledge directly determines all "human" things, if it itself passes into human education and upbringing. Humanitarian subjects learnt by the students perform educational and ideological-orientation functions. They form a scientific outlook, historical and political culture, value orientations, and the attitudes of future teachers.

Based on the results of the analysis of the scientific fund, competence in the research has been determined as a dynamic combination of knowledge, abilities and practical skills, ways of thinking, professional, ideological and civic qualities, moral and ethical values, which determines the ability of a person to carry out professional and further educational activities successfully and is the result of studying at a certain level of higher education.

The determinants of Master's degree students professional competence development have been determined, which are as follows: focusing professional training on the axiological sphere conceptualization; extrapolation of elements of practical experience of work humanitarization into the training, as well as research content diversification; accentuating the acmeological context of professional development of Master's degree students as professional research activities subjects.

Key words: Master's degree students, humanities, professional development, competence-based approach, determinants.

УДК 378.01

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/30-1.4>

Галицян О.А.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри педагогіки
Південноукраїнського національного
педагогічного університету
імені К.Д. Ушинського

Койчева Т.І.,

докт. пед. наук,
професор кафедри педагогіки
Південноукраїнського національного
педагогічного університету
імені К.Д. Ушинського

Осипова Т.Ю.,

докт. пед. наук,
професор кафедри педагогіки
Південноукраїнського національного
педагогічного університету
імені К.Д. Ушинського

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Прагнення України інтегруватися у світову спільноту сприяли розробленню кардинально нової освітньої парадигми, що ґрунтується на засадах гуманістичної педагогіки, педагогіки співпраці і спрямована на швидку адаптацію випускників навчальних закладів до суспільних та соціокультурних вимог сьогодення. Відбувся перехід до загальноєвропейської системи навчання, що

вирізняється такими маркерами: триступенева / трициклова система підготовки фахівців, система залікових одиниць ECTS, система компетентностей та результатів навчання, додаток до диплома європейського зразка (Diploma Supplement), мобільність викладачів та студентів, наявність і валідність Національної рамки кваліфікації. З іншого боку, виникла парадоксальна ситуація – спостерігається актуалізація проблеми «трансмисії

інтелекту» за кордон і водночас посилення внутрішньої «інтелектуальної міграції» наукової еліти.

Зв'язок із важливим науковим завданням сьогоденної освітянської практики полягає в тому, що постала проблема розроблення адекватних механізмів переходу традиційної системи освіти на європейську зі збереженням інтелектуального потенціалу країни.

У попередніх дослідженнях авторів [1] було визначено, що підготовка за рівнями бакалавр/магістр/доктор філософії здійснюється в Україні лише 4 роки та вимагає спеціальної дослідницької уваги, адже, на відміну від європейських країн і США, у яких поняття «магістр» використовується у значенні вченого ступеня (середнього між бакалавром і доктором філософії PhD), за нормативно-правовим законодавством України, магістр – це освітній ступінь, що передбачає здобуття особою повної вищої освіти з відповідної спеціальності на базі освітнього ступеня «бакалавр» (базова вища освіта). Проте гармонії між рівнями *бакалавр – магістр – доктор філософії – доктор наук* не вистачає, що ускладнює органічне залучення науковців із нашої країни до наукової спільноти поза її межами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Компетентнісний підхід до підготовки магістрів у закладах вищої освіти не раз ставав предметом наукових напрацювань учених. Наприклад, І. Бопко (2013) досліджено особливості формування професійної компетентності магістрів гуманітарного профілю засобами активізації їхньої науково-дослідницької діяльності; специфіку соціалізації магістрів соціогуманітарного профілю в педагогічних університетах розкрила А. Балюк (2018); Л. Воротняк (2012) висвітлювала своєрідність підготовки магістрів гуманітарних спеціальностей до наукової та самостійно-дослідницької діяльності в освітньому інформаційному середовищі.

Аналізуючи науковий фонд із порушеної проблеми, можна стверджувати, що науковці досліджували підготовку магістрів у закладах вищої освіти за такими напрямками: модернізація підготовки магістрів у ЗВО та загальні засади професійної підготовки фахівців у магістратурі (модернізація підготовки майбутніх викладачів у вищій школі (В. Бондар, С. Вітвицька)); формування педагогічної майстерності магістрів та їхньої фахової компетентності (Н. Гузій, О. Гура, О. Дубасенюк, В. Лозова, Л. Хоружа, Д. Чернілевський); формування особистості викладача вищої школи та його педагогічної майстерності й педагогічної культури (А. Кузьмінський, Н. Мачинська, С. Толочко); підготовка майбутніх викладачів вищої школи до інноваційної педагогічної діяльності (С. Сисоєва, Т. Сущенко, Л. Козак, Т. Приходько). Проте підготовка магістрів гуманітарних спеціальностей на засадах компетентнісного підходу в освітньому

середовищі сучасного педагогічного університету розкрита наукових джерелах недостатньо.

Мета статті – специфікувати компетентнісний підхід як оптимальну наукову платформу для професійного становлення магістра гуманітарного профілю. Завдання дослідження: висвітлити результати аналізу наукових джерел щодо професійної підготовки майбутніх магістрів гуманітарного профілю на засадах компетентнісного підходу в координатах міждисциплінарних досліджень; визначити функційну роль і детермінанти розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів гуманітарного профілю.

Методи дослідження. Дослідження здійснено з використанням таких наукових методів: аналіз і систематизація, генералізація та порівняння наукової інформації з різних джерел (довідково-нормативних, дисертаційно-монографічних, психолого-педагогічних, методично-емпіричних); контент-аналіз програм підготовки магістрів у закладах вищої освіти; концептуалізація наукових положень компетентнісного підходу в контексті підготовки магістрів гуманітарного профілю.

Виклад основного матеріалу. Державна освітня політика України декларує необхідність гармонійного поєднання гуманітарної підготовки майбутніх фахівців з їхнім професійним становленням на засадах компетентнісного підходу. Магістратура, як завершальна ланка повного циклу вищої освіти, не розрахована на масову підготовку фахівців, оскільки її цільові завдання сконцентровані на підготовці особливого складу випускників – інтелектуальної, наукової та науково-педагогічної еліти суспільства [4, с. 12]. Проте держава потребує висококваліфікованих компетентних фахівців – відповідальних і креативних суб'єктів наукового пізнання; ініціаторів розроблення конструктивних моделей полілогічного спілкування, співпраці та співтворчості; носіїв соціальної місії трансляторів культури та генераторів мультiversумного знання. Компетентнісний підхід є концептуальним вектором розроблення освітніх систем міжнародного формату, науковою платформою для моделювання інноваційних стратегій підготовки фахівців у закладах вищої освіти.

Дворівнева система освіти, у якій бакалаврат і магістріум співіснують, виконуючи хоч і суміжні, але різні функції в суспільстві, існує в глобальному освітньому середовищі не одне століття. У країнах Європи та Сполучених Штатах Америки здійснюється розподіл магістратури на дослідницьку та професійну (навчальну). У межах професійної студенти отримують усі необхідні для практичної діяльності знання та вміння. Цей тип магістерських програм є переважальним у таких галузях, як: бізнес, адміністрування, журналістика, міжнародні відносини, соціальна робота. Здобуваючи освіту в дослідницькій магістратурі, студент під

керівництвом наставника здійснює самостійну наукову роботу, тобто готується до подальшої науково-дослідної роботи.

Підготовка магістрів гуманітарного профілю в Україні здійснюється в межах галузі знань 03 Гуманітарні науки (за кодами спеціальностей 031 Релігієзнавство; 032 Історія та археологія; 033 Філософія; 034 Культурологія; 035 Філологія).

Представимо загальну структуру та функції професійної компетентності магістра гуманітарного профілю. Професійна компетентність випускника закладу вищої освіти – це дидактично-перманентна динамічна комбінація знань, професійно-орієнтованих умінь і конструктивних навичок, нелінійних професійних способів мислення, світоглядних цінностей, усталених моральних орієнтирів людини [1, с. 86]. Професійна компетентність магістра віддзеркалює здатність особи успішно здійснювати метапрофесійну діяльність у проєкції індивідуально-особистісного розвитку і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти, що враховує вимоги до освіти європейського рівня.

Потенційно інноваційним для висвітлення специфіки професійної діяльності та підготовки майбутнього фахівця-гуманітарія вважаємо використання поняття «гуманістично-гуманітарна освіта». Аналізуючи специфіку підготовки магістрів освіти, дослідниця Л. Тимчук [8, с. 323] наголошує, що збагачення професійної підготовки магістрів на засадах компетентнісного підходу наративами «гуманістично-гуманітарної освіти» (автор термінологічного конструкту – Річард Ленем, Каліфорнійський університет) забезпечить створення комфортних умов творчої самореалізації та самовираження всіх суб'єктів освітнього процесу.

Суголосну думку висловлює Т. Туркот, у дослідженнях якої розкрито тезу щодо необхідності гуманітаризації всієї парадигми університетської освіти, яка виступає альтернативою технократичному та професійно-прагматичному підходам до підготовки магістрів. Приймаємо думку науковиці про те, що провідною цінністю університетської освіти в цьому випадку постає особистість людини з її здібностями та інтересами. В умовах університету майбутній магістр отримує універсальну освіту й вибирає сферу професійної діяльності не тільки за ознакою соціальної значущості, але й за власними мотивами та інтересами, що забезпечує самореалізацію особистості [5, с. 530].

Водночас компетентний фахівець-гуманітарій має бути ініціатором конструктивного (домінувального) лідерства, здатним ухвалювати нетривіальні (асиметричні) рішення для досягнення соціально значущої мети діяльності, конструктивного спрямування різних видів діяльності на досягнення спільної для членів групи мети [2, с. 11].

Продуктивними вважаємо наукові розвідки Г. Сомбаманії, яка дослідила практико-орієнтова-

ний контекст професійної підготовки магістрів у закладах вищої освіти. На думку науковця, треба передусім збалансувати цільовий, інформаційно-змістовий, організаційно-методичний та ціннісно-орієнтаційний аспекти їхньої підготовки через магістратуру. Напрямами для здійснення авторка називає такі: інноватизація змісту магістерської освіти шляхом його наповнення теоретичними питаннями сучасного наукознавства, психології та соціології науки; проблематизація завдань для самостійної роботи з опанування магістрами алгоритмів практичних дій суб'єкта науково-дослідницької діяльності (на її провідних етапах – інформаційно-пошуковому, аналітично-критичному, операційно-процедурному і трансляційно-оформлювальному); сцієнтифікація освітньо-виховного простору магістратури через ігрове моделювання соціально-рольових ситуацій, що імітують акти входження здобувача до сфери наукового співтовариства й участі в науковій комунікації; персоналізація освітньо-наукового маршруту майбутніх магістрів упродовж проходження ними безперервної науково-дослідницької практики та позааудиторної науково-дослідної роботи [4, с. 14].

Проблему педагогічної підготовки майбутніх магістрів сучасні дослідники розглядають також у контексті впровадження акмеологічних технологій у практику організації освітнього процесу в закладах вищої освіти. Спрямованість на акме передбачає інтерактивну взаємодію, призначення якої полягає в зміні, вдосконаленні моделей поведінки й діяльності учасників педагогічного процесу. До базових акмеологічних технологій професійної педагогічної підготовки студентів відносять: технологію контекстного навчання, технології відкритих систем інтенсивного навчання або інтенсивні освітні технології, що передбачають використання засобів і методів навчання, які активізують навчальну й науково-дослідну діяльність студентів [3, с. 294].

Формування професійної компетентності магістрантів в умовах освітнього простору закладу вищої освіти пов'язується з певними процесами особистісного та професійного становлення професіонала як суб'єкта професійної діяльності, зокрема майбутнього магістра гуманітарних спеціальностей: «аутопереосмислення», що характеризується виникненням нових потреб (намагань, прагнень, інтенцій) у змінах власної особистості і професійної діяльності на базі усвідомлення її наявних фахових (інтелектуальних, освітніх, комунікативних, емоційно-вольових, творчих) ресурсів, невикористаних резервів і нових потенційних можливостей із подолання причин реальних труднощів, проблем; самовизначення, що зумовлює вибір способів змін особистісних можливостей і конструктивного розв'язання значущих професійних проблем в проєкції індивідуального досвіду через пошук шляхів і нововведень для задоволення своїх

нових потреб у прогресивній самозміні; самореалізації, що зумовлює практичне втілення змін своєї особистості і діяльності шляхом прийняття нових цілей як керівництва до дії, контролю змісту змін і показників їхньої результативності, коригування умов їх здійснення [6, с. 140].

Аналіз наукових положень щодо напрямів удосконалення професійної підготовки магістрів гуманітарного профілю в освітньому просторі університетів уможливив констатацію певних наукових фактів, фіксацію умовиводів і накреслення перспектив подальших наукових розвідок.

Висновки. Детермінантами успішного розвитку професійної компетентності майбутніх магістрів гуманітарного профілю вважаємо такі: цільове акцентування професійної підготовки (увиразнення гуманітарних контекстів у змістових лініях фахових дисциплін) майбутніх магістрів гуманітарного профілю на концептуалізації аксіосфери особистості (професійно-проектувальна компетентність магістра-гуманітарія); екстраполяція у професійну підготовку елементів практичного досвіду гуманітаризації професійної діяльності та уяскравлення дослідницького контенту (професійно-дослідна компетентність магістра-гуманітарія); увиразнення акмеологічного контексту професійного становлення магістрів гуманітарного профілю як суб'єктів професійної науково-дослідницької діяльності (професійно-акмеологічна компетентність магістра-гуманітарія).

Перспективи подальшого розвитку в цьому напрямі полягають у висвітленні інноваційних технологій підготовки магістрів гуманітарного профілю в освітньому середовищі закладів вищої освіти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Галіцян О.А. Фасилітаційна компетентність викладача вищої школи як суб'єкта професійної діяльності. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського*. Вип. 4 (129). Одеса, 2019. С. 84–89.
2. Корякін О.О. Педагогічні умови розвитку конструктивного лідерства майбутніх магістрів гуманітарного профілю у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Суми : СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2018. 20 с.
3. Мачинська Н.І. Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2013. 416 с.
4. Сомбаманія Г.М. Критерії диференціації специфіки навчально-дослідницької та науково-дослідницької діяльності студентів-магістрів. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського*. Одеса, 2007. Вип. 9–10. С. 11–16.
5. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Кондор, 2011. 628 с.
6. Цокур Р. Н. К вопросу о диагностике уровней сформированности потенциала профессионального саморазвития у преподавателей высшей школы. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського*. Одеса, 2003. Вип. 5–6. С. 139–142.
7. Colin Evans (1990) Teaching the humanities: Seminars as metalogues, *Studies in Higher Education*. 15:3.P.287–297.DOI:10.1080/03075079012331377410.
8. Tymchuk L. Creative usage ICT in the training of future teachers: designing, modeling, and teaching techniques of digital narratives. *Obraz rodziny is zkoły w ujęciuinter personalnym*. Za red. O. Zameckiej-Zalas, I. Kiełtyk-Zaborowskiej. Piotrkow Trybunalski, 2016. S. 321–341.